Sveriges Kommuner och Regioner

YTTRANDE

2026-11-20

Vårt ärendenr:
SKR2026/01502
Ert ärendenr:
KN2026/01512

Sveriges Kommuner och Regioner
Avdelningen för samhällsutveckling och digitalisering
Johan Gert

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ny kärnkraft i Sverige - moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar (SOU 2026:40)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att kommunerna ska kompenseras för de ökade kostnader som planering och förberedelser inför en kärnteknisk olycka medför för kommunerna. Det är inte rimligt att kommunerna i princip saknar ersättning samtidigt som staten tar ut en beredskapsavgift av tillståndshavarna för kärntekniska anläggningar. SKR uppmanar regeringen att utreda och införa en reglerad ersättning för kommunernas planerings- och förberedelsekostnader. En sådan ersättning skulle kunna underlätta etablering av ny kärnkraft.
- SKR tillstyrker att Strålsäkerhetsmyndigheten får i uppdrag att ta fram vägledning och vid behov föreskrifter för bedömningen av en plats lämplighet för kärntekniska anläggningar ur beredskapsperspektiv.
- SKR tillstyrker att beredskaps- och planeringszoner anpassas till riskerna vid varje kärnteknisk anläggning
- SKR tillstyrker att Myndigheten för civilt försvar beslutar om zoner och tillhörande skyddsåtgärder.
- SKR anser att det tydligt ska framgå av lagstiftningen att Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelserna ska samråda med berörda kommuner inför beslut om zonerna, skyddsåtgärder och deras exakta utformning.
- SKR tillstyrker att Myndigheten för civilt försvar och Strålsäkerhetsmyndigheten får i uppdrag att tidigt informera allmänheten om beredskapen vid kärntekniska anläggningar.

Allmänna synpunkter

Förslagen berör inte kommuner och regioner direkt, men påverkar dem indirekt. Förslagen fokuserar på arbetet med beredskapen efter att

regeringen har gett tillstånd till ny kärnkraft. SKR anser att en tydlig process och ansvarsfördelning för beredskapsplaneringen kan underlätta såväl diskussionerna med berörda aktörer som kommunernas dialog med invånarna. En tydlig process kan även underlätta kommunernas ställningstagande inför etablering av ny kärnkraft.

SKR vill uppmärksamma regeringen på att kommunerna i princip inte får någon ersättning för det arbete och åtgärder som kommunerna behöver vidta för beredskap för kärnteknisk olycka. Samtidigt tar staten ut en avgift från tillståndshavaren för statens beredskapskostnader. Finansiering av kommunernas kostnader skulle kunna underlätta etablering av ny kärnkraft. Utredningen har inte haft i uppgift att utreda kommunernas kostnader vid etablering av kärntekniska anläggningar och tillhörande regleringen.

Synpunkter på förslagen

6. Beredskapsfrågor vid tillståndsprövning förtydligas

6.1.2 Förtydligande om platsens lämplighet ur ett beredskapsperspektiv

SKR tillstyrker att Strålsäkerhetsmyndigheten får i uppdrag att ta fram vägledning och, vid behov, föreskrifter om det underlag som krävs för att bedöma en plats lämplighet för nya kärntekniska anläggningar ur ett beredskapsperspektiv.

6.3 Provdrift ska inte få inledas innan samhällets beredskap har förberetts

SKR tillstyrker att provdrift inte ska få inledas innan samhällets beredskap har förberetts i tillräcklig utsträckning.

7. Ansvar och process för beredskaps- och planeringszoner förtydligas

7.1.1 Behov av beredskaps- och planeringszoner ska bedömas för varje kärnteknisk anläggning i Sverige

SKR tillstyrker att beredskaps- och planeringszoner anpassas för respektive kärnteknisk anläggning. Skyddsåtgärderna och zonernas storlek behöver vara erforderliga för den specifika risken. Risken kan variera med olika teknik och storlek på olika kärntekniska anläggningar. Samtidigt är det olämpligt att zonerna och skyddsåtgärderna är större än nödvändigt. Zonerna och skyddsåtgärderna utgör underlag för beredskapsplaneringen, men deras betydelse kan övertolkas. Det kan skapa oro hos invånarna samt påverka samhällsplaneringen och bedömningen av fastigheters värde.

7.1.2 Myndigheten för civilt försvar

SKR tillstyrker att Myndigheten för civilt försvar får ansvar för att besluta om beredskaps- och planeringszoner och tillhörande skyddsåtgärder. Det är

lämpligt eftersom beslutet fattas med stöd av lagen om skydd mot olyckor. Utöver de radiologiska riskerna behöver beslutet ta hänsyn till andra faktorer som är relevanta för räddningstjänstens planering.

7.2.4 Samråd och deltagande inför beslut

SKR anser att det tydligare behöver framgå av lagstiftningen att Myndigheten för civilt försvar ska samråda med berörda kommuner inför beslut om beredskaps- och planeringszoner och tillhörande skyddsåtgärder. I förslaget nämns samråd med myndigheter, men det behöver klargöras att även kommunala myndigheter omfattas. Detta framgår också indirekt av förslaget i avsnitt 7.2.6 om att kommunerna ska få rätt att överklaga beslutet. Av avsnitt 7.1.2 framgår dessutom att utredningen anser att samråd även behöver ske med kommunerna.

7.2.5 Beslutets innehåll och efterföljande åtgärder

SKR anser att Myndigheten för civilt försvars beslut om zoner och skyddsåtgärder även ska skickas till berörda regioner. Regionerna kan behöva planera sina verksamheter och sin vårdkapacitet med anledning av etableringen av en kärnteknisk anläggning. De kan även behöva delta i länsstyrelsens planering, exempelvis av en utrymning där kollektivtrafiken kan användas.

SKR anser att länsstyrelsen ska samråda med berörda kommuner innan de fattar beslut om den exakta utformningen av zonerna. SKR instämmer i utredningens slutsats att den exakta utformningen behöver grundas i lokal kännedom och praktiska överväganden för beredskapen, som utredningen tar upp i avsnitt 5.1.1 och i utredningens lagkommentar till 4 kap, 21 § förordningen om skydd mot olyckor. SKR anser inte att det är tillräckligt att kommunerna får yttra sig över länsstyrelsens program för räddningstjänst, där zonernas utformning ska framgå. Det behöver tydligare framgå i lagstiftningen att kommunerna ska vara delaktiga i den exakta utformningen av zonerna.

7.2.6 Möjligheten att överklaga

SKR tillstyrker att kommunerna får överklaga Myndigheten för civilt försvars beslut om zoner och skyddsåtgärder.

9. Beredskapsavgiften förtydligas

SKR anser att det är anmärkningsvärt att kommunerna och regionerna i princip inte får någon ersättning för sina beredskapskostnader avseende kärnkraftverk, samtidigt som staten tar ut en avgift från tillståndshavarna för statens beredskap. Utredningens förslag om ett förtydligande av beredskapsavgiften berör inte kommunerna och regionerna. Utredningen har inte heller haft i uppdrag att utreda kommunernas och regionernas kostnader för beredskap med anledning av kärnkraft.

SKR anser att kommunerna och regionerna behöver kompenseras för sina ökade kostnader vid etablering av kärnkraft. En sådan ersättning skulle kunna underlätta etableringen av ny kärnkraft. SKR uppmanar regeringen att utreda och införa en reglerad ersättning för kommunernas och regionernas kostnader för planering och förberedelser inför kärntekniska olyckor.

Sedan tidigare är kommunerna skyldiga enligt lagen om skydd mot olyckor att delta i planeringen av statens beredskap för räddningstjänst och sanering för kärntekniska anläggningar, att medverka i övningar[1] samt att i planeringszonen bistå med strålningsmätning. SKR anser att deltagande i planeringen innebär att kommunerna ska delta i möten och dialog, bidra med underlag och det kommunala perspektivet i det som planeras. SKR upplever att staten övertolkar innebörden av att delta och bistå. Kommunerna får uppgifter och ansvar att planera och förberda åtgärder, såsom förberedelser för och bemanning av uppsamlingsplatser i kommunala skolor eller att informera invånarna. Lagstiftningen är tydlig med att länsstyrelserna har ansvaret för beredskap vid utsläpp från kärnteknisk anläggning[2].

Vid en kärnteknisk olycka har kommunerna skyldighet att medverka i statlig räddningstjänst eller sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen och får ersättning för det[3]. Men förberedelsearbetet för att kunna medverka regleras inte. Om kommunerna har kostnader för att förbereda för att kunna medverka i statlig räddningstjänst behöver kommunerna få ersättning av den som har ansvar för att upprätthålla en förmåga för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka. I nuläget är det för förberedelserna bara reglerat att kommunerna har rätt till ersättning för medverkan i övning[4].

Den eventuella nytta kommunerna har av medverkan i statens planering i sina egna ansvar för olyckor med radioaktiva ämnen och kärnvapenattack, utrymning vid andra olyckor och höjd beredskap bedöms som begränsad, då dessa situationer inte är likvärdiga en kärnteknisk olycka.

Kommunerna och regionerna måste också planera och förbereda sina egna verksamheter för ett möjligt utsläpp av radioaktiva ämnen. De ansvarar för samhällsviktig verksamhet som måste fungera även vid en kärnteknisk olycka, till exempel hälso- och sjukvård, äldreomsorg, skola samt vatten och avlopp. Kommuner och regioner som berörs av ny kärnkraft får därför ökade kostnader vid en etablering.

---

[1] Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor 6 kap. 8, 9 § och Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor 4 kap. 28 § och 6 kap. 8§ och Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor 4 kap. 15, 18, 21, 24-26 §§
[2] Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor 4 kap. 6 §
[3] Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor 6 kap. 7 § och 7 kap. 1 §, 2:a st.
[4] Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor 7 kap. 1 §, 2:a st.

11.1 Kommunikation och information om beredskapsfrågor till allmänhet och lokala aktörer

SKR tillstyrker att Myndigheten för civilt försvar och Strålsäkerhetsmyndigheten får i uppdrag att tidigt i etableringsskedet informera allmänheten om hur beredskapen vid kärntekniska anläggningar är utformad. Det är ett viktigt stöd för kommunerna, både inför deras ställningstagande och i dialogen med invånarna i samband med en etablering.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande